

vs. 26, 27. Hier op aarde vraagt iemand — en hij heeft natuurlijk dadelijk „succes” — aan een oud, afgesloofd, mager paardje: zeg, hebben jouw voorouders in het paradijs soms ook verboden haver gegeten? Een listige vraag, die over het eenvoudige verschil tussen den verantwoordelijken mensch en het niet verantwoordelijke dier heenloopt: want die verantwoordelijkheidsgedachte is juist zoo lastig. Maar als de Christus komt, als Rechter der gedachten, dan zal men onmiddellijk anders moeten zien: daar zal het sofisme onmogelijk zijn. Want — om bij hetzelfde voorbeeld maar te blijven — dan zal ieder dadelijk toegeven: zelfs die verboden appel, en die verboden boom, waren van God.... en ik, mensch, wist dat. Waarom knerst men hier de tanden? Niet door de ingewikkeldheid, doch door den eenvoud der probleemstelling. Men ziet zijn plaats weer, doch weet nu, dat men die verlaten heeft.

Ja, dat zien, hoe eenvoudig de dingen zijn — dat is het verschrikkelijke.... geen problemen meer parmantig op Gods tafel durven leggen. Zwijgen moeten voor God:.... heeft niet iemand eens beweerd, dat de regel: „wie zwijgt, stomt toe” het principe der eeuwige waarheid is? Zwijgen voor God — want eeuwige toestemmen —; hier is het „sidderen” der duivelen, (Jacobus 2:19), die ook alles zoo simpel, en klaar, zien, doch alleen niet liefhebben wat ze zien, een analogie. Het is het zwijgen óók van Christus exlex voor Zijn rechters.....

De rots, waarop de sofisten in de wereld zullen stranden, is dan ook Christus in zijn wederkomst. Het spelen-kunnen met sofismen is dan voor eeuwig weggedaan.

Want sofismen, als welke wij zooeven het woord hoorden nemen, verliezen onmiddellijk haar speelruimte, voor wie bedenkt, dat in de hel God als God der waarheid niet kan vergeten worden, dat God niet van Zijn plaats kan worden gezet, noch gedacht, dat God er niet kan zijn de Onbekende. Men zal uit de hel, zegt Christus, zien, o.m. al de profeten, en deze zittende om den troon van God. Al de profeten, ze worden gezien, ook door den vroegeren sofist (Luc. 13:28). Niet anonym is God daarinds, maar panonym; dat is te zeggen: Zijn naam wordt niet verzwegen, maar alles spelt dien naam. Dezelfde zinnen kan men schrijven met betrekking tot den hemel; dit echter is 't groote verschil daarbij, dat hier „die naam zoo heerlijk rolt”, en in de plaats der duisternis tot pure verschrikking. God laat zich ginds weer zien, aan den mensch, God in Zijn eenheid, de mensch in zijn eenheid. En de oogen kunnen niet toe, en de ooren kunnen niet dicht. En daarom spreekt God overal, ook in de hel, om het in modernen trant te zeggen: Ik, Ik, Ik. En de gebonden mensch zegt altijd weer, en móet dat zeggen, en houdt niet op van zeggen: Hij, Hij, Hij. Hij zal geen hoofdletter dezen keer, den volgende keer, ooit overslaan. Hij, Hij, Hij. Alleen maar: dat zachte „Du” (het vertrouwelijke „Gij”, van het kind tot zijn vader) dat ontbreekt. Tusschen „Hij” en dit „Gij” des geloofs, der gemeenschap, ligt de eeuwigheid: een absolute scheiding. Dat is de kern van waarheid, die wij — afgedacht van de toelichting! — erkennen in iemands woord dat God het ware „Du” (Gij-van-gemeenschap, Gij in dezelfde „dimensie”) is van ieder „ik”; en dat, waar dit ontbreekt, slechts één ding rest: vertwijfeling. De „aanspraakplaats” is weg: vertwijfeling! Maar ook de zelfgelimnerde aanspraakplaats, de kathedra der sofisten, waarop zij de hoofdletters tot kleine letters maakten, is daar weg: vertwijfeling.

Vertwijfelen nu spelen niet met sofismen. En troosten zich ook niet in hun „wereld” over hun „wereld” met hun „wereld”, zoo als de troostwys der sofisten is.

Daarom is het zoo noodzakelijk, zoo anti-wereldgelijkvormig, te beproeven, welke de wil van God is!). Doet DAI, om uws levens wil! Wees bang voor den sofist. Zijn aanvang is een spel: dat spel moet mede dienen, om den ernst, die hier doet tandenknersen, te verslaan; dus speelt hij, licht, maar speelt reeds ongemerkt tooneel. Straks méént hij, dat het werkelijkheid is, en dat hij waarheid spreekt.

Maar 't eind is, dat die waan gebroken wordt, dan knerst hij tóch de tanden. Het is ontzaglijk, Christus als Profeet verhoogd te weten, en — te wachten in parousie.

K. S.

*) Hier denk ik aan het onderwerp van „Kerkelijk Leven”.

Verbetering.

In het nummer van de vorige week leze men blz. 234 regels 49—53 als volgt:

Den dood zoeken: velen zeggen: houd stil, dat kon nog wel eens wat worden, ze krijgen werk met zichzelf, pas op, dat kon bekeering wezen. God zegt: dat is hetzelfde als wat heilsch moet heeten in de Schrift, de kerk.

KERKELIK LEVEN

Wereldgelijkvormige klachten over anderwereldgelijkvormigheid. I.

Ter jongste predikantenconferentie van de gereformeerde kerken is onder meer de verhouding tusschen de gereformeerde kerken en andere „kerken” ter sprake gekomen. Ik gebruik hier aanhalingsteekens: niet zoozeer, om met een enkel handgebaar te beslissen, waar de confessionele terminologie, die tegenover „kerken” „secten” stelt (althans óók deze) te pas dient gebracht te worden, en waar niet, als wel, om te doen gevoelen, dat het woord „kerk” lang niet altijd dezelfde betekenis heeft, al wordt het ook nog zoo algemeen gebruikt. Die aanhalingsteekens zullen dus voorloopig nog wel niemand zeer doen.

Onder meer is ter bedoelde conferentie herinnerd, aan het onbetwistbaar feit, dat van den kant van velen, die wij met ons in één kerkverband blijven samenroepen, als bezwaar tegen het opvolgen van dien eisch genoemd is: dat wij hen afschrikken door verschillende tekenen van wereldgelijkvormigheid.

Inderdaad, men behoeft niet ver te zoeken, om te erkennen, dat dit feit bestaat. We behoeven slechts te herinneren aan het feit, dat iemand, die had aangekondigd, een afwijzer van zijn beweringen niet meer te zullen noemen, dit toch met name deed, toen hij kans zag, niet om op zijn beweringen in te gaan, doch om hem bij de schare zwart te maken vanwege een vermeende zonde van wereldgelijkvormigheid, ten dage, toen hij 19 jaar was. De twee in kwestie behoorden tot twee met elkander niet-saamlevende „kerken”; en om dit staal van kerkelijke strijdvaardigheid in Nederland weven zich dan de reeds aan onze lezers bekend gemaakte klachten, dat er bij anderen, van die andere kerk, gekaart wordt (om geld, of niet, dat wordt niet eens gevraagd), dat er een samenspraak wordt opgevoerd, al of niet onder dezen naam, dat er op Zondag met een auto wordt gereden door de dominees, dat er wel vrouwen zijn, met korte haren, tegen wie niet wordt gedreigd met de afhouding van het heilig avondmaal, en wat dies meer mag zijn.

Ja, zeker, het feit bestaat. Maar het is, geloof ik, ook volgens deze klagers, „ontdekkende” prediking, als men teruggaat van een verschijnsel tot zijn achtergrond. Nietwaar, dat doet toch elke „getrouwe” preeker? Het „uiterlijke” werk, de „uiterlijke” daad, zoo zal hij 's Zondags zeggen, dat is niet genoeg: 't komt maar op 'hart aan. Wat zit er achter? zal hij naarstig aan de hoorders vragen.

Dus is het ook „getrouw”, volgens hun eigen logica, dezelfde ernstige vraag te stellen, als men weer van den preekstoel afgeklimmen is, en in het „concrete” leven staat.

Hij klaagt over anderwereldgelijkvormigheid. Wat ligt daar achter?

Is dat klagen een komen met die klacht tot God, en een onderdeel van een ernstig, intensief pogen om de wereldgelijkvormigen te bereiken, zoover zij kunt, en dan met hen te strijden tegen 't kwaad? Dat zou een klacht zijn uit gehoorzaamheid, uit de „vernieuwing des gemoeds” (Rom. 12:2, vernieuwing van den „nous”, staat er eigenlijk; en „nous” wil hier volgens prof. dr S. Greddanus¹⁾ zeggen: het gansche innerlijke bestaan).

Maar — als er eens wat anders achter ligt? Of zelfs, als deze klacht niet opgenomen wordt in een werk van gehoorzaamheid, doch dient, onder meer, als argument om op u zelf te blijven staan, en om u af te (blijven) scheiden? Indien het zoo zou zijn, dan is de klacht over anderwereldgelijkvormigheid, zelfs, al zou ze exact spreken, en van alle fouten van overdrijving, generaliseering, etc. zich vrij houden, zelf een uiting van wereldgelijkvormigheid. Want — zonder nog vooruit te loopen op ons betoog — reeds nu wijzen we erop, dat dezelfde methode van verdediging van eigen positie, eenmaal aangenomen, ook gevolgd wordt in de pers van 'tecommuniste, het hitlerianisme, de ketteren in de kerk van alle eeuw.

Zoodra dus ergens de klacht over wereldgelijkvormigheid opduikt, wordt de zaak heél ernstig. Voor aangeklaagde, en voor klager. Voor klager NET zoo erg als voor den aangeklaagde. Want klager doet wat, en doet het openlijk, in Gods huis. Als hij daarin het „schema” van de „wereld”, „déze” wereld volgt, dan heeft hij de symptomen van wereldgelijkvormigheid met één vermeerderd, is zelf dus „aanstoot” (skandalon) van zijn aange-

¹⁾ Wanneer ik hier, en straks, Prof. Greddanus noem, dan ben ik zoo vrij, dit te doen, niet uit reeds gepubliceerd materiaal van diens hand, doch onder raadpleging van een overzicht van Prof. G.'s exegese, gelijk die toch min of meer publiek werd onder studenten; een correspondent, die deze exegese kent, schreef mij, naar aanleiding van de debatten op de predikantenconferentie, er over, en laschte Prof. G.'s exegese in; de hoogleraar zal mij dit wel niet kwalijk nemen, ik vertrouw ten volle op de objectiviteit der mededeeling, en op het gevestigd-zijn van Prof. G.'s meening in dezen.

klaagden medemenschen geworden, wordt oorzaak dus van — wereldgelijkvormigheid. Al komt hij nooit in eenige bioscoop, al snijdt zijn vrouw haar hoofdhaaren niet af, en hij zelf evenmin, al draagt hij dus een baard, een ongeknipte. Men zal, hoop ik, zien, dat ik niet railleer.

Het loont dus de moeite, den bijbel te vragen, wat hij ons leert van de wereldgelijkvormigheid.

Rechtstreeks knopen zich de gesprekken vast aan Romeinen 12:2: „en wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede, en welbehaaglijke en volmaakte wil Gods zij”. Ik verzoek, dit laatste deel van 't vers niet weg te laten.

Zoo gemakkelijk en zoo vlót nu, als het volk, en enkele van zijn leiders, doorgaans spreken over de wereldgelijkvormigheid, alsof ze dezen tekst dus goed gelezen en verstaan hebben, zoo zwaar en moeilijk is het inderdaad, hem zuiver te ontleiden, en te weten, wat hij wil. Vooral, als men hem leest, zooals hij daar ligt: dus: in de griekse taal.

Daar zijn vooreerst de woorden zelf.

„Wordt niet gelijkvormig aan deze wereld”, staat er. In het grieksch staat zoo iets als: wordt niet gebracht in zulk een toestand, dat gij met dézen „aeon” eenzelfde „schéma” hebt. De vraag is lang niet makkelijk, wat „aeon” hier beteekent. Het kan zijn: de wereld, in haar zondige bestaan. Het kan zijn: déze, anno 1932 tegenwoordige wereldbedeeling, gesteld, afgedacht van de zonde, tegenover de toekomstige bedeeling, wíl de eene niet-af, de andere wél-af is. Laat ons maar aannemen, dat hier bedoeld wordt: de wereld van het groot geheel, gelijk ze door de zonde thans zich al meer ontplooit in een breeden wil tot ongehoorzaamheid, en afval van God.

Maar we zijn er nog niet: er is nog een lastig woord. Ik bedoel het woord „schéma”. De lezers moeten niet eenzelfde schéma hebben of vertoonen (dat zal nog uit te maken zijn, misschien wel beide: hebben-en-vertoonen) als de wereld, die door de zonde is ontaard tot „déze wereld”. Wat is dat schéma?

De vraag wordt dringend; want in het volgende gedeelte van het tekstvers gebruikt Paulus weer een ander werkwoord, dat nu niet met „schéma”, maar met „morphé” samenhangt. We lezen: mår (let op de tegenstelling: maar) wordt veranderd. Daar staat: maar ontvangt een andere „morphé”, een andere gedaante, zouden wij kunnen vertalen. Ondergaat een gedaante-vernieuwing. Deze bestaat niet in de wedergeboorte, de geloofszekerheid, de „mystieke” blijdschap, dat ik nu eindelijk niet meer bang ben voor de hel, doch zij wordt verkregen dóór de „vernieuwing van het binnenste” („gemoed”, nous). En wat voor resultaat heeft zij? Dat ik nu niet meer dit raak, en niet meer dát aanroer, en niet langer me hiervan durf laten „genieten”, kortom, dat ik honderd dingen, die de groote menschenmassa doet, nu nalaat? Neen, dit is het resultaat: dat ik kom tot het „beprouwen” (dokimazein, beproeven, ook goedkeuren) welke de wil van God is. Dit „beprouwen” is dus resultaat, waartoe ik kom, als ik die andere „morphé” of „gedaante krijg” door de vernieuwing van mijn innerlijk bestaan. Het is er tevens aller-eerste, en typeerende uiting van.

Men voelt, dat hier van groote betekenis is: de vraag, wat „schéma” en wat „morphé” zeggen wil. Niet alleen hier, maar ook elders treffen we deze woorden. B.v. in Phil. 2: Christus was eerst in de „morphé” van God, vs. 6; ontledigt zich nu, en neemt de „morphé” van een slaaf aan, vs. 7; en, in „schéma” als mensch gevonden, vernederde hij zich, gehoorzaam geworden tot den dood. Ook in 1 Cor. 7:31: het „schéma” van deze wereld gaat voorbij. En zoo voort.

En hier ligt juist het zwaartepunt der moeilijkeheid.

De meeningen zijn zeer verschillend, in de opvatting zoowel van „schéma” en „morphé” afzonderlijk, als van het, al-of-niet-bedoelde, onderscheid tusschen die twee.

Om maar iets te noemen: de één zegt: „schéma” duidt aan een zeker geheel, een zeker complex, bijeengehouden door de samenstelling uit bepaalde deelen; die onderdeelen, die samenstellende factoren kunnen veranderen; zoo ja, dan krijgt dat complex een ander „schéma”; maar de „morphé” is nu de meer of minder duurzame verschijningsvorm van een als eenheid voorgesteld „wezen”. (Zalm, op Rom. 12.) Voor deze opvatting is: wereldgelijkvormigheid, gelijk in Rom. 12 bedoeld, dus: het één schéma hebben met dézen aeon op te vatten als: een levenshouding, waardoor de mensch zich aanpast aan de in de tegenwoordige phase van wereldgeschiedenis overheerschende opvattingen en gewoonten. Het is dan een tegenstelling van: één schéma hebben met

de toekomst.

Een ander. Hij stelt u hebben m. komend eerst met een ander wel dat óók uitge- „morphé” kaar ov

Een derde. weert ander aanduidt manier van phé”, tegten, dan in dien v wat „in” hebben al wendig daarlegende een ander als: van zijn, aan „haar (Mon

Zoo kort schen), dan nemen, b zoodat tuss ding weg kent wel, aanraken, eenig v hem iema neemt, wi dan datge het mag (schijning.

Menning. Het is prof. Grey naar noot natuurlijk niet v van ons l achter, een alge karaktere daarover der. Zoo van Gods denken, d 13, de ho meer te u

Hier hi voor het pen van bij ons. A merklacht we gaan t heid, dan u móet spel, kort van-de-pla onder leid ik sprek eerste 3): niet v te zijn, n beunhaas wezigheid aanwezig te gemak soonlijken meer spr antwoorde zeg niet, uitgeput: zal wezer te scham in ons n vormighei pen, die al vast z farizeesd. Er is een nieuwe christen-n

Maar ik van prof. taalt het eenzelfde niet oereld. En nieuwing, aldus we daante wing u welke maakte Ik ben doen, doe is. Dat z vormig z deze exep ligheden, en in w een solut

wordt oorzaak.
Al komt hij
in vrouw haar
min, al draagt
Men zal, hoop

bel te vragen,
vormigheid.

espreken vast
ter wereld niet
door de ver-
moogt beprø-
glijke en vol-
lit laatste deel

ds het volk, en
spreken over
dezen tekst
en, zoo zwaar
guiver te ont-
leoral, als men
s: in de griek-

zelf.
wereld", staat
als: wordt niet
g met dezen
t. De vraag is
hier beteekent,
zondige be-
to 1932 tegen-
gesteld, afge-
toekomstige
andere welaf
t hier bedoeld
geheel, gelijk
ser ontplooit in
heid, en afval

nog een lastig
ma". De lezers
bven of vertoo-
zijn, misschien
als de wereld,
„deze wereld“.

in het volgende
d Paulus weer
met „schema“.
igt. We lezen:
r) wordt ver-
ngt een andere
te, zouden wij
edaante ver-
wedergeboorte,
blijdschap, dat
n voor de hel,
le „vernieu-
genood“, nous,
t zij? Dat ik nu
lāt aanroer, en
den „genieten“,
de groote men-
en, dit is het
„beproeven“
teuren) welke
roeven“ is dus
ik die andere
de vernieuwing
er levens aller-

eteekenis is: de
morphē“ zeg-
k elders treffen
t: Christus was
l, vs. 6; ontle-
phē“ van een
ia“ als mensch
oorzaak gewor-
Cor. 7:31: het
voorbij. En zoo

ut der moeilijk-

nd, in de opvat-
morphē“ afzon-
doelde, onder-

en zegt: „sche-
een zeker com-
amenstelling uit
die samenstel-
u; zoo ja, dan
iema“; maar de
inder duurzame
ds eenheid voor-

12.) Voor deze
d, gelijk in Rom.
ebben met deze
enshouding,
aanpast aan
base van we-
rschende op-
Het is dan een
hebben met

de toekomstige eeuw, of met Christus.
Een ander gaat weer een anderen kant uit.
Hij stelt n.l. niet de tegenstelling zóó: gelijk-schema-
hebben met „deze wereld, dan wel met de „toe-
kómende“, doch maakt de tegenstelling als volgt:
eerst met het oude „schema“ meedoen, daarna
een ander „schema“ volgen. Hier wordt dan even-
wel dat aannemen van een ander „schema“
óók uitgedrukt door het aannemen van een andere
„morphē“; de woorden vloeien tenslotte in el-
kaar over (Lietzmann-Dibelius).

Een derde verbindt aan „schema“ en „morphē“
weer andere gedachten. Hij meent, dat „schema“
aanduidt iemands uiterlijk gedrag (fatsoen,
manier van optreden naar buiten), terwijl „mor-
phē“, tegenover dat wisselend optreden naar bui-
ten, dan aanduiden wil, datgene wat blijvend
in dien van buiten veranderlijk lijkenden mensch is,
wat „in“ hem wézenlijk is. Eenzelfde schema
hebben als deze aeon wil dus zeggen: zich uit-
wendig conformeren aan deze wereld; maar dat
daar tegenovergestelde aannemen, of ontvangen van
een andere „morphē“ wil dan zooveel zeggen
als: van binnen, inwendig, geconformeerd
zijn, aan den vernieuwer van het binnenste, blijk-
baar (Moulton-Milligan, Field).

Zoo konden we vervolgen. Meent de een (Preu-
schen), dat de uitdrukking: eenzelfde schema aan-
nemen, beteekent: eenzelfde gestalte aannemen,
zoodat tusschen schema en morphē de onderschei-
ding wegvallt, de ander (Ewald op Phil. 2), er-
kent wel, dat beide begrippen elkaar zeer nauw
aanraken, maar houdt toch vol, dat er toch altijd
eenig verschil tusschen ligt. „Schema“ is bij
hem iemands totaalhouding, welke hij aan-
neemt, waarin hij optreedt; doch „morphē“ is
dan datgene, waarin zijn „wezen“ zich uitdrukt,
het mag dan zijn in de naar buiten tredende ver-
schijning, óf ook naar zijn inwendige „structuur“.

Meeningen genoeg dus, en verdeeldheid ook.

Het is hier m.i. nuttig, enkele opmerkingen van
prof. Greydanus in te vlechten; ik verwijs weer
naar noot 1 (en herinner eraan, dat de hoogleeraar
natuurlijk voor mijn weergave van zijn woorden
niet verantwoordelijk is). In zijn exegese
van ons hoofdstuk zegt de hoogleeraar, zoo heel
nuchter, dat hoofdstuk 12:1-12 van Romeinen
een algemeene inleiding geeft over het
karakter van het christelijk leven; want
daarover handelen de hoofdstukken 12-15 nu ver-
der. Zoo komt al dadelijk ter sprake: het gebruik
van Gods genadegaven, b.v. „niet hooger van zich
denken, dan men moet denken“; en verder, hdst.
13, de houding tegenover de overheid, om nu niet
meer te noemen.

Hier houd ik even stil, en vraag de aandacht
voor het toch eigenlijk pijnlijk uit elkaar loo-
pen van de gedachten-associaties bij Paulus — en
bij ons. Als wij, in proek, in krantartikel, in jam-
merklacht over den naaste, elkaar aankondigen:
we gaan nu eens praten over de wereldgelijkvormig-
heid, dan denkt haast ieder: nu komt er wat, en
nu moet er ook wat komen, over bioscoop, kaart-
spel, korte haren, korte rokken, en overwinning-
van-de-plankenrees, waar dan ook. Als Paulus,
onder leiding van den Heiligen Geest, zegt: nu zal
ik spreken over wereldgelijkvormigheid, dan is het
eerste woord, dat er dan dadelijk op volgt (vs.
8): niet wijs zijn boven hetgeen men behoort wijs
te zijn, niet over het paard u laten tillen, geen
beunhaas tot exempel kiezen, noch van zijn aan-
wezigheid partij trekken door het geval van zijn
aanwezigheid als persoon uit te buiten in een al
te gemakkelijk tegen hem voeren van een per-
soonlijken of zelfs van den heiligen oorlog. Niet
meer spreken, schrijven, dan gij rustig kunt ver-
antwoorden. Niet op uw teenen gaan staan. Ik
zeg niet, dat met deze opmerking het onderwerp
uitgeput is, maar geloof evenmin, dat iemand er
zal wezen, die niet een klein beetje zich begint
te schamen over onze algemeene veruitwendiging
in ons nieuwmodisch gejammer over wereldgelijk-
vormigheid. In de keuze van de onderwer-
pen, die wij hierbij te pas brengen, zijn wij toch
al vast zeer veruitwendigd, zijn wij toch wel ver-
farizeesd, zijn wij toch wel... wereldgelijkvormig.
Er is een probleemstelling van de onver-
nieuwde wereld, een andere van den vernieuwden
christen-mensch.

Maar ik citeer verder het mij verstrekte overzicht
van prof. Greydanus' exegese. De hoogleeraar ver-
taalt het begin van het vers (over dat hebben van
eenzelfde schema als deze aeon) aldus: en heb-
niet een levenshouding naar deze wer-
eld. En dat andere in den tekst, over die ver-
nieuwing, die een andere morphē geeft, wordt
aldus weergegeven: MAAR ondergaat een ge-
daanteverandering door de vernieu-
wing uws gemoeds, OM te beproeven,
welke de goede, welbehagelijke en vol-
maakte wil van God is.

Ik ben geen vakman, en zal dus niet deftig
doen, door te verklaren, dat dit de juiste opvatting
is. Dat zou van mij, als niet-vakman, wereldgelijk-
vormig zijn (vs. 3, zie boven). Ik zeg alleen, dat
deze exegese mij geheel bevredigt, dat ze de moei-
lijkheden, zoover ik ze zie, toont te erkennen,
en in wetenschappelijk-gereformeerden arbeid er
een solutie aan geeft; dat ik me dus gaarne onder-

werp aan deze exegese, die ik aanvaard als uit-
legging van het Woord van God.

Maar dan liggen er ook enkele eenvoudige op-
merkingen voor het grijpen.

Daarover volgende week.

K. S.

Dr J. Th. de Visser. †

Allerwege wordt in de pers herdacht de enkele
weken geleden ontslapen leider Excellentie Dr J.
Th. de Visser.

Terecht, want hij was een nationale figuur, wiens
heengaan, schoon hij een gezegenden leeftijd mocht
bereiken en hij heeft gewerkt zoolang het dag
was met de volle toewijding van zijn warme hart,
een groot verlies beteekent en een groote leegte
laat.

Terecht niet minder, omdat hij was een zeer
veelzijdig mensch: staatsman en geleerde, theoloog
en politicus, schrijver en spreker. In allerlei ver-
band heeft hij belangrijk werk gedaan en over zijn
beteekenis op verschillend gebied valt veel te
schrijven.

Ook in ons blad willen we Dr de Visser herden-
ken. En dan in 't bijzonder in de betekenissen die
hij heeft gehad voor de ontwikkeling van het
kunstleven in Nederland. Bij tal van gelegenheden,
en als minister en na zijn ambtsjij, heeft Dr
de Visser zijn denkbeelden over kunst en schoon-
heid uitgesproken en het is goed, ook daaraan
de herinnering te bewaren nu hij is heengegaan.

Het vordert evenwel eenigen tijd, de hiertoe
strekken de gegevens te verzamelen. Daarom zal
het nog even duren, eer deze copie gereed kan zijn.
Deze korte woorden dienen dan ook alleen om
het te zeggen, dat ons blad dezen grooten doode
niet vergeet.

C. T.

Het „Christelijk Kunstverbond in Nederland“.

Aan ons blad werd ter kennismaking toege-
zonden het eerste nummer van de „Mededeelingen“
van het „Christelijk Kunstverbond in Nederland“.
De vermelding van deze periodiek behoort dus
eigenlijk thuis op een andere plaats in het blad.
Maar, omdat deze „Mededeelingen“ de eerste pu-
blike uiting vormen van een beweging, die onze
aandacht en sympathie waard is, wil ik toch gaarne
er op wijzen in de rubriek „Literatuur en Kunst“,
die voor alles wat christelijk en kunst is onmid-
delijke belangstelling heeft.

De „beweging“, die thans onder den naam „Chris-
telijk Kunstverbond in Nederland“ zich aandient,
is al een paar jaar oud. Reeds in het voorjaar van
1930 heb ik er van gehoord. Maar de bijzondere
moeilijkheden van den tijd belemmerden den voort-
gang. Zoodat het voorjaar 1932 worden moest,
eer van eenig actief beginnen sprake kon zijn.
Thans echter is de zaak op gang. Een bestuur is
gevormd, een breed eere-comité (waarvan wijlen
Dr de Visser voorzitter was) heeft zijn sympathie
betuigd, een eerste publicatie is verschenen. En
aan die publicatie kunnen we nu de gegevens ont-
leenen, die ter nadere informatie dienen. In een
resumé van de openingsrede die Prof. Dr J. de
Zwaan, de voorzitter van het bestuur, uitsprak
op de eerste „Algemeene Bestuursvergadering“ van
30 Jan. j.l. lezen we o.m. het volgende:

De oorspronkelijke opzet van het Christelijk Kunst-
verbond in Nederland is geweest en blijft een hand
te vormen voor alle Christelijke kunstbeoefenaars in
Nederland. Daarmede werd beoogd, dat een adres zou
te vinden zijn voor wie met algemeene belangen van
deze groepen te maken heeft, en — wat nog meer be-
teekent — een orgaan zou worden gevormd, dat met
de kracht van het geheel de tot duaver geïsoleerde
deelen zou kunnen steunen.

De eerste voorwaarde tot het functioneren bleek
na rijpe overweging het opzetten van een krachtige
en met de standing van het doel overeenkomende
actie tot het bijeenbrengen van een toereikend stam-
kapitaal. Om in staat te zijn centraal iets te steunen
wat in de periferie ondernomen zou worden, moest
het centrum van het Verbond ook over eenige finan-
ciële ruggegraat beschikken.

Daarnaast ligt het op den weg van het Verbond,
dat onder omstandigheden opgekomen moet worden
voor gemeenschappelijke belangen van ideelen, maar
ook van materielen aard. Die twee hangen nu een-
maal in het dagelijksch leven onverbreekelijk samen.
In dit verband werd b.v. genoemd het prestige der
Christelijke kunststuiting en haar beoordeeling in de
Pers, de betekenissen van een centraal adres voor advies,
waar de Regeering zou denken aan Christelijke kunst
en haar beoefening of zonder meer aan kunst in het
algemeen. Tenslotte werd b.v. in verband met de
auteurswet, de muziekbureaux, opdrachtquaesties en
dgl. het zakelijk verband of contact tusschen kunst
en recht gememoreerd.

De vraag, wat het bestuur van ons Verbond met
de krachten, die het samenbrengen wil, zoowel finan-
tiële als geestelijke, denkt te kunnen doen, vond een
tweeledig antwoord in aansluiting bij wat reeds boven
is opgemerkt.

In de eerste plaats kan het — als het eenmaal tot

volle kracht zich ontwikkeld zal hebben — moreel,
geestelijk en finantieel het initiatief van een plaats-
lijken kring op gang helpen, b.v. inzake van een ten-
toonstelling en bevordering van de noodige belang-
stelling daarvoor. Daarna door het behartigen van de
verzorging der publiciteit en critiek. Hetzelfde geldt
voor muziek en toonkunst, in geschikte gevallen ook
voor literaire kunst.

In de tweede plaats leven we in de eeuw van de
Pers. Wie zich niet in geschrifte handhaaft en wat
zich niet van de aandacht der lezende menigte weet
te verzekeren verzwaaft zich zijn strijd en maakt
dien vaak hopeloos. Van hoe hoge intrinsieke waarde
een zaak of persoon ook zij, in onzen tijd kan dit
feit niet straffeloos worden verwaarloosd. Het tweede,
dat dus het Verbond zal hebben te bereiken, is de
schepping van een eigen orgaan. Daarmee kan het
zich handhaven tegenover misvattingen, die in de
Pers mochten worden gepropageerd, kan het-vooral-
lanceeren wat door de Pers het groote publiek moet
bereiken. En alleen dan kunnen wij zeker zijn, dat
het Christelijk beginsel, dat ons alleen in diepsten
grond vereenigt, bij deze uitingen den grondtoon zal
aangeven. Natuurlijk hebben wij zulk een orgaan ook
al direct noodig voor onderlinge communicatie. Het
zal wel uit eenvoudigen en nederigen wortel moeten
groeien, maar als ons Verbond levenskracht toont —
en dat waarborgt ons beginsel —, dan zal het zich ook
kunnen ontwikkelen tot een factor van waarde, zoo
niet van betekenis in het Nederlandsche cultuurleven.

Hoe hebben wij nu bij onze eerste stappen getracht
nader te komen tot dit doel?

Allereerst door de vorming van een Eere-Comité uit
vooraanstaande personen uit Christelijken kring in
Nederland, aan wie het doel, dat ons Verbond beoogt,
is uiteengezet en die daarmede sympathie hebben
betuigd¹⁾.

Voor onze actie tot verkrijging t.z.t. van een stam-
kapitaal is hun medewerking en aanbeveling van de
grootste waarde.

In de tweede plaats zijn wij te rade gegaan om den
geest van ons Verbond te verlevendigen en tot gemeen-
schappelijk besef te brengen door een middel, dat
direct binnen ons aller bereik ligt.

Elders in dit nummer wordt uiteengezet, hoe wij
dit door middel van een z.g. „Week-end“ voor de
eerste maal zullen trachten te verwezenlijken.

De geest van ons Verbond... die term zou een groot
woord kunnen zijn. Zij is de uiting van een groot
geloof. Wij gelooven in de natuurlijkheid en nood-
zakelijkheid van onze samenwerking voor het groote
doel: de verheffing en bewustwording der Christelijke
kunst in Nederland.

Op deze „Week-ends“ hopen wij zooveel mogelijk
actieve kunstenaars te vereenigen tot persoonlijk con-
tact met kunstbroeders van ander terrein dan het
hunne. Waarom? Omdat kunst een geestelijke zaak
is en wij in dien geest elkaar ontmoeten kunnen.
Niet alleen kunnen, maar ook behooren.

God heeft den mensch niet voor de eenzaamheid
geschapen, al zou men soms de eenzaamheid verre
prefereren boven al het gerucht van idealisme en
cultuurpraat, dat tenslotte zoo weinig werkelijk uit-
haalt.

Wanneer wij menschen van verschillend geestelijk
type zijn, wij weten, dat God ons zoo gemaakt heeft
met een bedoeling. Zijn doel heeft hij er ook mede,
wanneer wij direct of indirect elkander iets geven
kunnen.

Want dit is de geest, die ons vereenigt: kunst is
geen luxe, geen liefhebberij van zonderlingen, maar
een diepe schepingsdrang en uitingsnood, die van
God komen. Het is geen zaak van sieraad voor een
cultuurphase, maar spontane uiting van een wereld-
en levensbesef.

Ons als Christenen is dat beter bewust dan wien
ook, omdat wij uit Zijn openbaring God kennen als
Schepper, als den grooten, eeuwigen Kunstenaar, die
de wereld niet aan haar zondige banaliteit heeft willen
overlaten.

En als God „de wereld“ — deze wereld — „alzo
liefgehad heeft, dat Hij Zijnen Eengeboren Zoon voor
haar gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem
gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe“,
dan kan een levenstaak en roeping, die Hij in eenen
mensch legde niet waardeelooze bijzaak zijn!

Dit weten alle kunstenaars, die Christus als Ver-
losser kennen, dat Hij in den dag der dagen hun
rekenschap zal vragen van dit, ja juist van dit „rent-
meesterschap“.

En omdat deze dingen zoo zijn, zal ons Christelijk
Kunstverbond in Nederland tot groei en bloei komen.

We vinden hier een beginselverklaring en een
werkprogramma, die ons den wensch doen onder-
schrijven, elders in dit blad geuit, „de talrijke
plannen in portefeuille, wachtend op het gunstige
oogenblik tot verwezenlijking, doen ons hopen op
een algeheel levend kunstleven in Christelijke krin-
gen, de plaats waar kunst naar beginsel en uit-
werking de meest ideale en ideale kan zijn.“

Of die verwachting niet te hoog gegrepen is?

We zullen hopen van niet. In elk geval is er in
het idealisme, dat achter deze woorden slaat, iets
verwarmends. En daar zijn we alvast dankbaar
voor.

C. T.

¹⁾ Het Bestuur bestaat uit de heeren: Prof. Dr J. de Zwaan,
J. van Ravenzwaaij, W. Maas, J. S. Luiting, G. Eikendyn, A.
Kool, P. H. Muller, A. Muntingh en het Eere-Comité, welks
voorzitter was wijlen Excellentie Dr de Visser, uit: Prof. Dr W.
J. Aalders, Dr C. J. K. van Asst, Dr A. G. Barkey Wolf, H.
J. Bekkering, Dr C. W. Th. Baron van Boetzelaer van Dubbel-
dam; K. J. Brants, Dr J. C. Brussaard, A. J. de Costa, Dr J.
G. Geelkerken, J. ter Haar, Dr J. van Ham, Dr W. G. Harren-
stein, Meij. Mr Frida C. Katz, Dr A. Klinkenberg, Prof. Dr
J. W. Pont, Mr Dr A. A. van Rhijn, Mr v. d. Sande Bak-
huysen, Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman, E. R. D. Schaap,
Dr K. Schilder, Dr H. Schokking, Prof. Dr J. R. Slotemaker
de Bruine, Drs J. J. Stam, Dr C. Tazelaar, Prof. Dr A. van
Veldhuizen, Dr B. Wielenga.